



**International Journal of Languages' Education and Teaching**  
**Volume 9, Issue 1, March 2021, p. 22-32**

Received	Reviewed	Published	Doi Number
04.09.2020	12.01.2021	30.03.2021	10.29228/ijlet.46152

**Examining the Relationship between Students' Perception of Translation Use and the Frequency of Translation Use in Foreign Language Learning<sup>1</sup>**

*Davut DİVARCIÖĞLU<sup>2</sup>*

**ABSTRACT**

The methods and techniques used in foreign language education vary at different times and in different language education environments. This also applies to the use of translation in language learning and teaching. Especially the use of translation, which has been discussed more than other methods and techniques, is actually a result of perceptions towards translation that give an idea about student needs and tendencies. Does every student who shows up in a short or long-term learning process with the goal of language education make an effort to compare the information in the target language with the native language? This question opens the door to perceive translation as an auxiliary learning element and the idea that this perception will give an idea about the usage tendency and can affect the frequency of use. With the research, we planned to collect the data with two different data collection tools named "Perspective on Translation Scale and Translation Scale as Learning Strategy" adapted to Turkish by us. The obtained findings are aimed to determine the existence of student perceptions and to give an idea about the frequency of translation usage which is a result of these perceptions. Thus, by determining whether translation is an inevitable act in the language education process, it is envisaged to guide the attitudes and expectations towards translation in language education curricula and to guide the design of course syllabuses. These two scales were applied to 136 students studying in the French Language Education Departments of Hacettepe, Gazi and Marmara Universities. According to the results of normality test (Kolmogorov-Smirnov & Shapiro-Wilk) performed in SPSS 21 for comparative statistical operations, it was decided to apply "Spearman's Rank Correlation Coefficient" to all measurement scores. The results of the analysis show that there is a positive significant relationship between the student's opinion supporting the use of translation in foreign language education and the frequency of translation use. In other words, it is stated that the students' attitudes towards translation also affect the frequency of use, and that taking these attitudes and orientations into account in order to put the student in the center of the learning process is necessary.

**Key Words:** Perception of translation, use of translation, language teaching / learning, learning strategy

<sup>1</sup> Bu çalışma, yazarın Prof. Dr. Nurten ÖZÇELİK danışmanlığında hazırladığı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

<sup>2</sup> Arş. Gör. Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, [ddivarcioglu@gazi.edu.tr](mailto:ddivarcioglu@gazi.edu.tr), ORCID: 0000-0002-2746-9883

## Yabancı Dil Eğitiminde Çeviri Kullanımına Yönelik Öğrenci Algıları ile Çeviri Kullanım Sıklığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

### ÖZET

Yabancı dil eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler farklı zamanlarda ve farklı dil eğitimi ortamlarında değişkenlik göstermektedir. Söz konusu durum, dil öğrenimi ve öğretiminde çeviri kullanımı noktasında da geçerlidir. Özellikle diğer yöntem ve tekniklerden daha fazla tartışma konusu edilen çeviri kullanımı aslında öğrenci ihtiyaçları, eğilimleri hakkında fikir veren çeviriye yönelik algıların bir sonucudur. Dil eğitimi hedefiyle kısa ya da uzun vadeli bir öğrenme sürecinde boy gösteren her öğrenci hedef dilde karşısına çıkan bilgileri ana dilde karşılaştırma gayreti göstermekte midir? Bu soru, onun çeviriyi bir yardımcı öğrenme unsuru gibi algılaması ve algının çeviri kullanım eğilimi hakkında fikir vereceği ve kullanım sıklığına etki edebileceği varsayımının ortaya çıkmasına kapı aralamaktadır. Bu çerçevede yabancı dil öğrencilerinin çeviriye yönelik algıları ve öğrenme stratejisi olarak çeviri kullanımları arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmayla, tarafımızca Türkçeye uyarlanan, “Çeviriye Bakış Açısı Ölçeği ve Öğrenme Stratejisi Olarak Çeviri Ölçeği” şeklinde adlandırılan iki farklı veri toplama aracıyla verilerin toplanması planlanmıştır. Elde edilen bulguların, öğrencinin algılarının varlığının tespiti ve o algıların bir getirisi olan çeviri kullanım sıklığı hakkında fikir vermesi hedeflenmiştir. Böylelikle, çevirinin dil eğitimi sürecinde kaçınılmaz bir eylem olup olmadığının tespitini yaparak, dil eğitim müfredatlarında çeviriye yönelik tutum ve beklentilere yön vermesi ve ders izlencelerinin tasarımına yön vermesi öngörülmüştür. Hacettepe, Gazi ve Marmara Üniversitelerinin Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dallarında eğitim gören 136 öğrenciye adı geçen iki ölçek uygulanmıştır. Karşılaştırmalı istatistiksel işlemlerde SPSS 21’le yapılan normallik testi (Kolmogorov-Smirnov & Shapiro-Wilk) sonuçlarına göre tüm ölçüm puanlarına “Spearman Sıra Farkları Korelasyon Hesabı” uygulanmasına karar verilmiştir. Analiz sonuçları göstermektedir ki bir öğrencinin yabancı dil eğitiminde çevirinin kullanılmasını destekleyen düşüncelere sahip olması ile çeviri kullanımının sıklığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Yani öğrencilerin sahip oldukları çeviriye yönelik algılarının, kullanım sıklığına da etki ettiği, öğrenciyi öğrenme sürecinin merkezine alabilmek amacıyla söz konusu tutum ve yönelimlerin hesaba katılması gerekliliği vurgulanmaya çalışılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Çeviri algısı, çeviri kullanımı, yabancı dil öğrenimi/öğretimi, öğrenme stratejisi

### Giriş

Yabancı dil eğitiminde çeviri hakkında bir şeyler söyleyebilmek, çevirinin kendi özünde içerdiği ve diğer alanlarla ilişki durumuna göre kazandığı özelliklerine bakmayı gerektirir. Çeviri kavramının kullanıldığı alanlara göre farklılık göstermesi, örneğin, yabancı dil eğitiminde kullanılan çeviri kavramıyla, çevirmen olacak kişilerin eğitiminde kullanılan çeviri kavramları arasındaki farklılık, birincinin işlev alanı olan dil yetisi ile ikincinin işlev alanı olan çeviri yetisinin edindirilmesi amacıyla ilgilidir. Çevirinin kaynak dilden hedef dile aktarma işlemi olmasının yanı sıra, O’Malley ve Chamot, (1986, 1987, 1990), Oxford (1990) gibi araştırmacılar, çeviri aktivitesinin yabancı dil öğretiminde/öğreniminde bir strateji gibi kullanılması yönünde tanımlar yapmışlardır. Böyle tanımlar, çevirinin özellikle anlama ve üretme sürecinde yardımcı bir unsur gibi görülmesini desteklemiştir. Böylelikle yabancı dil eğitiminde çeviriye yönelik algıların ve onların tesiriyle ortaya çıkan bir takım kullanım eğiliminin var olabileceği düşüncesini doğurmuştur.

20. yüzyılın ortalarında itibaren iyi öğrenci profilini tanımlayabilmek amacıyla yapılan araştırmalar, öğrencilerin ortaya koydukları öğrenme stratejilerinin tespit edilmesiyle mümkün olmuştur. Tespit edilen stratejilerin kullanım sıklığı, özünde bir öğrenci algısının sonucu mudur? İyi öğrenci profili üzerine yapılan birçok araştırma, stratejiler üzerine yoğunlaşsa da stratejilerin kullanımına doğrudan etki eden algıların varlığı üzerinde çok fazla durulmamıştır.

2002 yılında Texas Üniversitesinde yürüttüğü çalışmasında Po-sen Liao, Yabancı Dil olarak İngilizce öğrenen Tayvanlı öğrencilerin çeviri hakkındaki bakış açıları ve çeviriyi bir öğrenme stratejisi gibi kullanma eğilimlerin ölçmek amacıyla, iki adet ölçek geliştirmiştir. Türkçeye uyarlama süreci sonucunda ÇEBAÖ (Çeviriye Bakış Açısı Ölçeği) şeklinde adlandırdığımız ölçek, Horwitz'in BALLI-The Beliefs about Language Learning Inventory adıyla geliştirdiği ölçekten yola çıkarak 5'li Likert şeklinde ortaya konulmuştur. Yine Türkçeye uyarlama süreci sonucunda "Öğrenme Stratejisi Olarak Çeviri Ölçeği" şeklinde adlandırdığımız bir diğer ölçek, öğrencilerin yabancı dil öğrenirken çeviriyi kullanma eğilimlerinin tespit edilmesi için Oxford, Chamot gibi araştırmacıların çalışmalarından yola çıkarak 5'li Likert şeklinde geliştirilmiştir.

Liao (2002) tarafından geliştirilen ölçekler, on yıllardır tartışma konusu olan yabancı dil eğitiminde çeviri kullanımına ilişkin görüşleri, öğrenim faaliyetlerinin merkezindeki faktör olan öğrenci perspektifinden ve uygulamalarından hareketle ortaya koymaya çalışmıştır. Öğrenciyi merkeze alan eğitim anlayışının bir sonucu olan öğrenci algı ve stratejilerinin tespit edilmesi hiç şüphesiz önemlidir ve tartışmalara konu olan çeviri kullanımı hakkında da bir takım önemli fikirler de sunacaktır. Yine algı ve strateji kullanımı arasındaki ilişkinin tespitiyle, dil eğitim sürecinde kullanılacak izlencelerin de daha elverişli bir şekilde dönüştürülmesine yardımcı olacaktır.

Çevirinin özel bağlamda birtakım ölçme araçlarıyla araştırma konusu yapıldığı ilk ve en kapsamlı çalışma araştırmamızda da veri toplama araçlarını kullandığımız Po-Sen Liao'nun Tayvanlı kolej öğrencilerinin çeviri algıları ve bir öğrenme stratejisi olarak çeviri kullanımlarını araştırdığı çalışmasıdır. Onu takip eden çalışmalardan birinde Ying vd. (2018) Almanca'nın öğreniminde çeviri stratejisi hakkındaki inançlar adlı çalışmasıyla öğrencilerin çeviri kullanımının onlara dil öğrenmede yardımcı olduklarını tespit etmiştir. Yine yakın zamanda Liao'nun çalışmasından esinlenerek, Putrawan, Mustika ve Riadi (2019) Endonezya'da İngilizce öğrenen bireylerin öğrenme stratejisi kapsamında çeviri kullanımına ilişkin algılarını araştırmış ve elde ettikleri sonuç, Endonezyalı öğrencilerin İngilizce dil becerilerini edinirken çeviri kullanımının onlara yardımcı olduğuna inandıklarını ortaya koymuştur.

Alan yazın incelendiğinde, çeviriye yönelik algıların, kullanım sıklığına etkisinin tespitine yönelik çalışmalar sınırlı sayıda olmakla birlikte özellikle öğrenen algılarının cinsiyet, sınıf, başarı durumu gibi demografik özelliklerle bağlantısının tespit edilmeye çalışıldığı çalışmalar daha fazladır. Yine aynı demografik özelliklerle dil öğrenme stratejilerini kullanma eğilimlerinin aralarındaki ilişkinin tespiti ile ilgili çalışmalar da vardır. Putrawan (2018) farklı bir örnekte, Endonezya'daki bir devlet üniversitesindeki öğrencilerin öğrenme stratejisi gibi çeviriyi kullanım durumlarını incelemiş ve birinci sınıf öğrencilerinin daha fazla çeviri kullandıklarını tespit etmiştir. Putrawan'ın çalışması, çeviri algı ve kullanımının cinsiyet, sınıf, başarı durumu gibi demografik özelliklerle ilişkisinin tespit edildiği çalışmaların varlığını da işaret etmektedir. Özçelik & Divarcioğlu (2019), Fransızca öğrenen Üniversite öğrencilerinin çeviri algıları ile cinsiyet, başarı durumu ve sınıf gibi değişkenlerle nasıl bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymak için yaptığı araştırmasında cinsiyet ve sınıf değişkenine göre, çeviri algıları arasında anlamlı fark saptamamış, ancak başarı puanına göre, öğrencilerin çeviriye bakış açıları arasında anlamlı bir farklılık tespit etmiştir.

Yine farklı bir çalışmasında Divarcioğlu & Özçelik (2019) aynı örneklem grubunda ve aynı demografik özelliklerle, çevirinin bir öğrenme stratejisi gibi kullanılma durumlarını inceleyerek, aynı değişkenlerin kullanım sıklığına olan etki durumunu yorumlamaya çalışmıştır. Çalışmanın sonuçlarında, cinsiyet değişkenine göre, çeviri kullanımı arasında bir önceki çalışmada olduğu gibi

anamlı farklılık tespit edilmemiştir. Sınıf değişkenine göre, temel dil becerileri için çeviri kullanımı toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Son bir değişken, başarı puanına göre, çeviri kullanım puanları arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Divarcioğlu & Özçelik, elde ettiği verileri şu şekilde yorumlamıştır:

Yabancı dil olarak Fransızcanın öğretimi/öğreniminde çeviri kullanımına yönelik yapılan araştırmalar, çevirinin eğitime makul düzeyde dâhil edilmesinin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. Ancak diğer stratejilerden ayrı bir şekilde, yabancı dilin kullanımına daha fazla ağırlık verilmesi noktasında çevirinin ilerleyen öğrenme aşamalarında kullanım düzeyinin azalması beklenir. Elde edilen veriler, çeviri kullanımını bir öğrenme stratejisi gibi nitelendirmeye izin verirken aynı zamanda çevirinin öğrencilerce bir kolaya kaçma taktiği olarak görüldüğünü de ortaya koymaktadır. Bu durum sınıf içi dil izlencelerini tasarlayan öğretmenlerin, öğrencilerin çeviri kullanım sıklıklarını ve gayelerini iyi tespit ederek, ders içerik ve izlencelerini bu düzlemde planlaması gerekliliğini ortaya koymaktadır. (2019: s.102)

Divarcioğlu & Özçelik, elde ettiği sonuçlardan yola çıkarak, çevirinin ilk öğrenme aşamalarında kullanılmasının bir bilişsel strateji olmasının yanı sıra ilerleyen öğrenme aşamalarında yavaş yavaş bırakılmasının da bir üst-bilişsel strateji olduğu söylenebilir. “Uygularken strateji ve kaçınırken strateji...” Tırnak içindeki tanıma en fazla uyan etkinliğin yabancı dil eğitimi alanında “çeviri” olduğu da daha önceki araştırmalarda fazlaca ele alınmamış bir olgudur.

Çalışmamızda ise söz konusu algı ve stratejilerin kendi aralarındaki ilişkiyi tespit ederek, sınıfta kullanılan izlencelerde öğrenci algı ve strateji tercihleri hakkında fikir edinmek ve ders izlencelerini de aynı çerçeveye göre tasarlamaya fırsat sunmak amaçlanmıştır. Böylelikle öğrencilerin çeviri kullanım sıklığını hangi yönde olduğunun ve derecesinin varlığını tespit edip, izlençe tasarımına ön koşul olan öğrenci tutum ve ihtiyaçlarının bilinmesi hakkında fikir edinilebilecektir.

Çalışmamızın araştırma soruları yukarıdaki amaçlar doğrultusunda şu şekilde formüle edilmiştir:

1. Türkiye’de Fransız Dili Eğitimi öğrencilerinin yabancı dil öğrenirken çeviri kullanımına yönelik bakış açıları nelerdir? Alt boyutlar arasındaki ilişki düzeyi nedir?
2. Türkiye’de Fransız Dili Eğitimi öğrencilerinin yabancı dil öğreniminde çeviriyi bir öğrenme stratejisi şeklinde kullanma durumları nedir? Alt boyutlar arasındaki ilişki düzeyi nedir?
3. Öğrencilerin çeviri algılarıyla çeviriyi bir strateji gibi kullanma eğilimleri arasındaki ilişki düzeyi nedir?
4. Öğrencilerin çeviriye bakış açıları ve onu bir öğrenme stratejisi olarak kullanmalarını arasındaki ilişki, öğrenenlerin dil öğrenme gereksinimleri hakkında hangi fikirleri sunmaktadır?

## Yöntem

Bir bilimsel araştırmanın sonuçlarının gerçeği yansıtabilmesi için, toplanan verilerin uygun ve doğru araçlarla toplanmış olmasının yanı sıra bu araçların da doğru bir şekilde kullanılmış olması gerekir (Can, 2016, s. 22). Araştırmamızda, Türkçeye uyarlama çalışmalarımız kapsamında ÇEBAÖ (Çeviriye Bakış Açısı Ölçeği) ve ÖSÇÖ (Öğrenme Stratejisi Olarak Çeviri Ölçeği) şeklinde adlandırdığımız iki ayrı veri toplama aracından toplanacak verilerin incelenmesi ve yorumlanması hedeflenmiştir.

İlişkisel tarama tipi araştırma türleri kullanılarak değişkenler arasındaki ilişkiler tespit edilmeye çalışılmıştır. Tarama tipi araştırmalar, sosyal bilimlerde, yaygınca, büyük kitlelerin (cinsiyet, yaş, görme kusuru, medeni hal, gelir düzeyi, öğrenim durumu gibi) araştırmaya konu özelliklerini

belirlemek amacıyla yapılan, betimsel araştırmalardır (Can, 2016, s.8). Bazen de, tarama tipi bir araştırmada, birden fazla özelliğe ilişkin veri toplanarak bunlar arasındaki ilişkiler sorgulanabilir ve bu tip araştırmalar ilişkisel tarama tipi araştırmalar ya da “korelasyonel araştırmalar” olarak adlandırılabilir (Can, 2016, s.9).

Çalışma, Gazi, Hacettepe ve Marmara Üniversitelerinin Fransız Dili Eğitimi bölümlerinde eğitim gören öğrencilerden toplanan nicel verilerin ilişkisel durumlarının analizlerinin gerçekleştirilmesi, yorumlanması ve elde edilen sonuçlarla çeviri derslerine izlenice önerisi ortaya konulması şeklinde tasarlanmıştır.

Ölçeklerin farklı kültürlerde kullanılabilmesi için ölçeğin kullanılacağı yeni kültüre ne derece uygun olduğu, yeni kültürdeki psikometrik özelliklerinin (güvenirlilik, geçerlik) ne derece yeterli olduğu, ölçeğin yeni kültürdeki psikolojik özellikleri ne derece iyi yansıttığı gibi bir takım sorulara yeterli yanıtların verilmesi gerekir (Deniz, 2007, s.3). Çalışmamızda anket uyarılama ölçütleri de dikkate alınarak uyarılama çalışmaları yapılmıştır. Öncelikle ölçeklerin çevirileri yaptırılmış. Dil geçerlilikleri noktasında 14 İngiliz dili uzmanı ve 3 Türk dili uzmanından maddelerin çevirilerine puanlama yapmaları istenmiş, düzeltme önerileri sunulmuştur. Daha sonra ölçeklerin orijinal kültürdeki faktör yapılarıyla hedef kültürdeki faktör yapılarının uyumunun tespiti için LISREL 8.8 programıyla Doğrulamalı Faktör Analizi yapılmış. Ölçeklerden ÖSÇÖ'nün (RMSEA= 0,077 ) değeri alarak orijinal faktör yapısıyla birebir örtüştüğü görülmüştür. ÇEBAÖ ile ilgili yapılan analiz sonucunda ise (RMSEA= 0,098) ile doğrulanmadığından AFA yapılmasına karar verilmiştir. Ölçeklerin güvenirlilik kat sayısı ÖSÇÖ'de  $\alpha = 0.92$  ÇEBAÖ'de  $\alpha = 0.87$  hesaplanmıştır.

Ölçeklerin dil geçerlilikleri ve faktör yapıları tespit edildikten sonra, maddeler arasındaki ilişkiler ve iç tutarlılıklarının tespitinde madde toplam korelasyonlarına bakılmıştır. Madde toplam korelasyonu, test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Madde toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olmasının, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk'ten (2009) aktaran Kutu ve Sözbilir, 2011, s.300).

ÇEBAÖ ve ÖSÇÖ ve alt boyutlarının kendi aralarında pozitif ve negatif yönde herhangi bir ilişki olup olmadığını sınamak amacıyla korelasyonlarına bakılmaya karar verilmiştir. Önce, iki ölçüme ilişkin sonuçlar arasındaki karşılıklı ilişkiyi incelemede yapılacak korelasyon işlemine karar vermek amacıyla SPSS 21'de normallik testi (Kolmogorov-Smirnov & Shapiro-Wilk) uygulanmıştır. Normallik testi sonuçlarına göre tüm ölçüm puanlarına “Spearman Sıra Farkları Korelasyon Hesabı” uygulanmasına karar verilmiştir.

### Çalışma Grubu

Araştırmacının ilgilendiği özelliklere sahip, hakkında sonuçlar çıkarılacak bütün varlıkların kümesine evren (anakütle) denir (Can, 2016, s.24). Ancak, yüksek maliyet gerektirmesi, ulaşılabilme, kontrol güçlükleri ve etik sınırlamalar nedeniyle çoğu kez araştırmacının evreni ile çalışmak mümkün olmaz ve bu nedenle araştırmalar evrenin özelliklerini taşıyan ve evreni temsil ettiği düşünülen evren içinden seçilerek oluşturulmuş daha küçük gruplarla yapılır (Can, 2016, s.24). İşte, belli kurallara göre evrenden seçilen, evrenin özelliklerini taşıyan ve evreni temsil ettiği kabul edilen bu küçük gruplara örneklem denir (Karasar ve Köklü'den aktaran Can, 2016, s.24).

Çalışmanın evrenini, Türkiye'deki üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dallarında eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem ise, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında



Gazi, Hacettepe ve Marmara Üniversitelerinin Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dallarında hazırlık+4 yıllık Fransızca Öğretmenliği lisans eğitimi almakta olan, 3. ve 4. sınıftan toplam 136 öğrenciden oluşmuştur. Örneklemin, 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden seçilmesi, üst-bilişsel stratejilerin görülme ve tespit edilebilme olasılığının ilk öğrenme zamanlarına nazaran ilerleyen öğrenme aşamalarında daha yüksek olması sebebiyledir. Ayrıca, Türkiye’de Fransız Dili Eğitimi alanlarında eğitim veren Anabilim Dalı müfredatlarında çeviri derslerinin çoğunlukla üçüncü ve son sınıflarda okutulması da örneklemin, adı geçen sınıflardan seçilmesi kararına etki etmiştir. Türkiye’deki üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin Fransız Dili Eğitimi Anabilim Dallarının 3. ve 4. sınıflarında eğitim gören öğrenci sayısı 600 dolayındadır. İfade edilen sayı, çalışmamızda kullanılan öğrenci sayısının yaklaşık %20’sini oluşturmaktadır. Özen ve Gül’e (2007) göre, “Betimsel araştırmalar için, evrenin %10’unu oluşturan bir örneklem, olabilecek en az oran olarak dikkate alınır. Daha küçük evrenler için %20 gerekebilir” (s.415).

Cohen ve Manion (1994) birtakım istatistiksel analizler yapılacaksa, örneklem büyüklüğünde alt sınır olarak 30 sayısının önerildiğini ifade eder (aktaran Can, 2016, s.25). 30 sayısının üstündeki sayılar, evreni temsil edebilme özelliği ve normal dağılım sergileme eğilimi açısından oldukça yeterli bir sayıdır. Örneklemin oluşturulan söz konusu öğrencilerin demografik bilgileri hakkındaki frekanslar sayısının yeterli olduğunu göstermektedir.

### Veri Toplama Araçları

Araştırmada, 2002 yılında Liao’nun Tayvanlı kolej öğrencilerinin çeviri hakkındaki algıları ve İngilizce öğrenirken çeviriyi öğrenme stratejisi şeklinde kullanma durumlarını araştırmak amacıyla geliştirdiği iki ölçek kullanılacaktır: Orijinal çalışmadaki ismi “Inventory for Beliefs about Translation” (IBT) olan birinci ölçek 21 madde 3 faktör şeklinde geliştirilmiştir. İkinci ölçekten “Inventory for Translation as a Learning Strategy” (ITLS) 28 madde ve 5 faktör elde edilmiştir.

Ölçekler, Türkçeye uyarlama çalışmalarımız sonunda 19 madde, 3 faktörden oluşan “ÇEBAÖ” (Çeviriye Bakış Açısı Ölçeği;  $\alpha = 0.87$ ) ve 27 madde, 5 faktörden oluşan ÖSÇÖ (Öğrenme Stratejisi Olarak Çeviri Ölçeği;  $\alpha = 0.92$ ) tarafımızca alanyazına kazandırılmıştır.

### Verilerin Analizi

Ölçeklerin ve alt boyutlarının kendi aralarında pozitif ve negatif yönde herhangi bir ilişki olup olmadığını sınamak için korelasyonlarına bakılmaya karar verilmiştir. Elde edilen bulguların açıklanmasını ve yorumlanmasını kolaylaştırmada, söz konusu tablolar oluşturulurken parametrik olan ve parametrik olmayan veri setlerine göre farklılaşan test teknik türleri ve ölçeklerin kendi alt boyutlarıyla ve birbirleri arasındaki ilişkileri, ayrı ayrı tablolarla ifade edilecektir.

İstatistiksel işlemlerde, evrene ait parametreler hakkında bazı varsayımlarda bulunulur ve bu varsayımların karşılanması için de mevcut verilerin en az “aralık ölçeğinde olması”, bağımlı değişken üzerinde etkisi araştırılan faktörün her düzeyinde “normal dağılım göstermesi” gibi ilgili evrende gözlenen bazı koşulların sağlanması gerekir (Can, 2016, s.31).

Öncelikle, iki ölçüme ilişkin sonuçlar arasındaki karşılıklı ilişkiyi incelemek için yapılacak korelasyon işlemine karar vermek amacıyla SPSS 21’de normallik testi (Kolmogorov-Smirnov & Shapiro-Wilk) uygulanmıştır. Normallik testi sonuçlarına göre tüm ölçüm puanlarına “Spearman Sıra Farkları Korelasyon Hesabı” uygulanmasına karar verilmiştir.

## Bulgular

“Öğrencilerin çeviri algılarıyla çeviriyi bir strateji gibi kullanma eğilimleri arasındaki ilişki düzeyi nedir?” şeklindeki genel araştırma sorumuza cevap aramak amacıyla gerçekleştirilen ilişki analiz sonuçları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

**Tablo 1.** *ÖSÇÖ Toplam ve ÇEBAÖ Toplam Spearman's rho Korelasyon Sonuçları*

	ÇEBAÖ	ÖSÇÖ
ÇEBAÖ		.57**
ÖSÇÖ	.57**	

\*\*p<0.01 \*p<0.05

Öğrencilerin çeviriye bakış açıları ile çeviriyi bir öğrenme stratejisi olarak kullanma durumları arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan Spearman's rho Korelasyon işlemi, ÇEBAÖ ve ÖSÇÖ ölçüm sonuçları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir (r: 0.57, p<0.01). Yani, öğrencilerin yabancı dil öğrenirken çeviriye karşı tutum ve beklentileri ya da çeviriyi kullanmanın olumlu etkileri hakkındaki görüşleri ne kadar yüksekse, çeviriyi bir öğrenme stratejisi şeklinde kullanma düzeyleri aynı şekilde yüksek çıkabilmektedir.

Yukarıdaki tabloda elde edilen sonuçlarla benzerlik gösteren bir çalışmada, Aktekin ve Gliniecki (2015), İngiliz dili eğitimi öğrencilerinin çeviriye bakış açıları ve öğrenme stratejisi olarak çeviriyi kullanma eğilimleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişkinin var olduğunu saptamışlardır. Yani Aktekin ve Gliniecki'ye (2015) göre, öğrencilerin çeviriye bakış açıları, çeviriyi öğrenme stratejisi olarak kullanmalarına etki edebilmektedir (s.18).

**Tablo 2.** *ÇEBAÖ'nün Alt Boyutları Olan TDBÇOE, ÇYTB ve ÇK ile İlgili Spearman's rho Korelasyon Sonuçları*

	TDBÇOE	ÇYTB	ÇK
TDBÇOE		.431**	-.038
ÇYTB	.431**		.058
ÇK	-.038	.058	

\*\*p<0.01 \*p<0.05

Tabloda görüldüğü üzere, TDBÇOE (Temel Dil Becerilerinin Edinilmesinde Çevirinin Olum Etkisi) alt boyutu ile ÇYTB (Çeviriye Yönelik Tutum ve Beklentiler) alt boyutları arasında orta düzeyde istatistiksel anlamlı bir ilişki vardır (r: 0.43, p<0.01). Öte yandan, TDBÇOE ile ÇK (Çeviriden Kaçınma) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (r: -0.38, p>0.01). Aynı şekilde ÇYTB ve ÇK alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir (r: 0.58, p>0.01).

Kısacası, yukarıdaki sonuçlara bakarak, temel dil becerilerinin edinilmesinde çevirinin olumlu etkisi vardır şeklindeki yargının, çeviriye yönelik tutum ve beklentilere etki edebilmektedir, şeklinde yorumlayabiliriz.

**Tablo 3.** ÖSÇÖ'nün Alt Boyutları Olan TDBÇ, BS, KKS, SES ve ÖÜS ile İlgili Spearman's rho Korelasyon Sonuçları

	TDBÇ	BS	KKS	SES	ÖÜS
TDBÇ		.758**	.731**	.550**	.344**
BS	.758**		.670**	.641**	.363**
KKS	.731**	.670**		.456**	.244**
SES	.550**	.641**	.456**		.454**
ÖÜS	.344**	.363**	.244**	.454**	

\*\*p<0.01 \*p<0.05

Katılımcıların çeviriyi bir öğrenme stratejisi gibi kullanma eğilimlerini tespit etmede uygulanan Ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığına yönelik araştırma sorusu çerçevesinde yapılan Spearman's rho Korelasyon işlemi sonucunda, tüm alt boyutlar arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

TDBÇ (Temel Dil Becerileri için Çeviri) alt boyutunun diğer alt boyutlarla pozitif yönde anlamlı olduğu görülmektedir: TDBÇ / BS (r=.75, p<0,01); TDBÇ / KKS (r=.73, p<0,01); TDBÇ / SES (r=.55, p<0,01); TDBÇ / ÖÜS (r=.34, p<0,01).

BS (Benzetme Stratejisi) alt boyutunun da diğer alt boyutlarla pozitif yönde anlamlı olduğu tespit edilmiştir: BS / TDBÇ (r=.75, p<0,01); BS / KKS (r=.67, p<0,01); BS / SES (r=.64, p<0,01); BS / ÖÜS (r=.36, p<0,01).

Diğer alt boyutlarla arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilen KKS (Kaynak Kullanım Stratejisi'nin Spearman's rho korelasyon sonuçları şu şekildedir: KKS / TDBÇ (r=.73, p<0,01); KKS / BS (r=.67, p<0,01); KKS / SES (r=.46, p<0,01); KKS / ÖÜS (r=.24, p<0,01).

SES'in (Sosyal Etkileşimli Strateji) diğer alt boyutlarla pozitif yönde anlamlı ilişkisel durumlarını gösteren değerler SES / TDBÇ (r=.55, p<0,01); SES / BS (r=.64, p<0,01); SES / KKS (r=.46, p<0,01); SES / ÖÜS (r=.45, p<0,01) şeklinde elde edilmiştir.

Son alt boyut olan ÖÜS'e (Öz-düzenleme/Üst-bilişsel strateji) yönelik kullanım sıklıklarının diğer ÖSÇÖ alt boyutlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişki içinde olduğunu ÖÜS/ TDBÇ (r=.34, p<0,01); ÖÜS / BS (r=.36, p<0,01); ÖÜS / KKS (r=.24, p<0,01); ÖÜS / SES (r=.45, p<0,01) değerlerinden tespit edebiliyoruz.

Yukarıdaki analiz sonuçlarına göre, yabancı dil öğrenen bireylerin bir öğrenme stratejisi olarak çeviriyi kullanırken ortaya koydukları farklı stratejiler, birbirini etkileyebilmektedir. Örneğin, bir öğrenci, kaynak kullanım stratejisinden yüksek sıklıkla yararlanıyorsa, aynı zamanda benzetme stratejisinin kullanılma sıklığını da paralel bir şekilde artırabilir. Benzer şekilde öğrencinin, temel birtakım dil becerilerinin edinilmesini kolaylaştırmak amacıyla çeviriyi düzenli kullanması, ilerleyen öğrenme aşamalarında üst-bilişsel stratejilerin daha fazla ortaya çıkmasına sebep olabilir.



**Tablo 4.** ÇEBAÖ'nün Alt Boyutları TDBÇOE, ÇYTB ve ÇK ile ÖSÇÖ'nün Alt Boyutları TDBÇ, BS, KKS, SES ve ÖÜS ile İlgili Spearman's rho Korelasyon Sonuçları

	TDBÇ	BS	KKS	SES	ÖÜS
TDBÇOE	.387**	.332**	.368**	.337**	.436**
ÇYTB	.635**	.515**	.580**	.436**	.295**
ÇK	-.041	-.065	-.092	.046	.098

\*\*p<0.01 \*p<0.05

Tablo incelendiğinde, “ÇEBAÖ alt boyutu TDBÇOE” ile “ÖSÇÖ alt boyutları TDBÇ (r=0,38, p<0,01) , BS (r = 0,33, p<0,01) KKS, (r = 0,36, p<0,01). SES (r = 0,33, p<0,01). ÖÜS (r = 0,43, p<0,01) arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan *Spearman's rho Korelasyon* işlemi, alt boyutlar arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yani, yabancı dil eğitiminde temel dil becerilerinin edinilmesinde çeviri kullanımının olumlu etkisine yönelik algılar, çevirinin strateji olarak kullanımına da olumlu etki edebilmektedir.

Aynı şekilde “ÇEBAÖ alt boyutu ÇYTB” ile “ÖSÇÖ alt boyutları TDBÇ (r=0,63, p<0,01) , BS (r = 0,51, p<0,01) KKS, (r = 0,58, p<0,01). SES (r = 0,43, p<0,01). ÖÜS (r = 0,29, p<0,01) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yani, dil eğitiminde çeviri kullanım sıklığının, öğrenci tutum ve beklentileriyle paralellik gösterdiği sonucuna varılabilir.

Ancak, ÇK'ya (Çeviriden Kaçınmaya) yönelik ÇEBAÖ alt boyutunun “ÖSÇÖ alt boyutları TDBÇ (r=-0,041, p>0,01) , BS (r = -0,065, p>0,01) KKS, (r = -0,092, p>0,01). SES (r = 0,046, p>0,01) ve ÖÜS (r = 0,098, p>0,01) ile anlamlı bir ilişkide olmadığı görülmektedir. Elde edilen sonuç, çeviri hakkında olumsuz bakış açılarındaki değişkenliğin kimi zaman strateji kullanımını etkilemediği yönündeki bir düşüncüyü desteklemektedir.

Çeviri algıları ve çeviri kullanım sıklığı arasındaki ilişkilerin tespitine yönelik Liao'nun (2002) çalışması, çalışmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Liao'da çeviriye yönelik bakış açıları ve çeviriyi bir öğrenme stratejisi gibi kullanma durumları arasında genel manada anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Daha önce belirtildiği gibi Aktekin ve Gliniecki'nin (2015) inançlar ve öğrencilerin strateji olarak çeviri kullanımı arasında ilişkinin belirlenmesinde karşılaştırma analizinde kullandıkları Pearson Korelasyon Katsayısı, söz konusu olgular arasında güçlü bir bağ olduğunu ortaya koymaktadır (s.16). Elde edilen sonuç, çalışmamızdaki algı ve strateji kullanımının tutarlılığı noktasında benzerlik taşımaktadır.

## Sonuç

Öğrenciler, yabancı dil eğitiminde öğrenme hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla birtakım stratejiler kullanırlar. Stratejileri geliştirme ve değiştirmenin altında yatan sebepler aynı zamanda onların derse karşı tutumları hakkında bilgi veren sebeplerdir. Sebeplerin tanımlanması, eğitimcilerin dil öğrenme sürecindeki yönergeleri ve uygulamaları yeniden gözden geçirmek gibi olumlu adımlar atmalarına yardımcı olacaktır. Özellikle öğrencilerin üst-bilişsel stratejilerini geliştirmeleri ve öğrenmeyi öğrenmek (apprendre à apprendre) ana gayesini bir farkındalıkla gerçekleştirmeleri, öğretmen tarafından iyi takip edilen ve yönetilen ders süreci ve içeriğiyle yakından ilgilidir. Bu noktadan yola çıkarak çalışmamızda özellikle ilk öğrenme aşamalarında öğrencilerin sıklıkla başvurdukları çeviri olgusunu, onların algı ve eğilimleri üzerinden açıklamak amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçlar

göstermiştir ki dil eğitiminde çeviri kullanımı kaçınılmaz zihinsel bir süreçtir ve çeviri kullanımına yönelik olumlu algılar, aynı çevirinin dil öğrenmedeki kullanım sıklığına da etki etmektedir.

Çalışmamız, öğrencilerin çeviriye yönelik algılarını ve dil öğrenirken çeviriye strateji şeklinde kullanma eğilimlerine göre tespit edip adı geçen etkinliğin en yoğun olarak yaşandığı çeviri derslerinin, öğrencilerin strateji kullanımına olumlu etki edecek şekilde yeniden tasarlanmasında öneriler sunmayı kolaylaştırmak gayesiyle ortaya konulmuştur. Ayrıca, stratejilerin öğretilebilirliğinin ve öğretilmesinin öneminin farkına varacak olan öğretmen adayları, genç eğitimciler ve diğer tüm paydaşlar, sürecin öğrenci perspektifinden değerlendirilmesi sonucunda gerçekleşeceğini kavrayabileceklerdir. Çünkü, yabancı dil öğretim müfredatları ve ders planları çalışmalarının olmazsa olmazı konumundaki öğrenci gereksinimlerinin tespiti, öğrenci perspektifinden yola çıkılarak belirlenebilir.

Bu çalışma sonuçları bakımından farkındalık kazandırma kapsamında değerlendirilebilir. Öğrencilerin algı ve strateji verilerinden yola çıkarak yeniden gözden geçirilen bir çeviri dersinin öğrencilere farkındalıkları hakkında bilgi vermesi, motivasyonlarının gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi olanağını sağlaması bakımından da ilgili araştırma önem arz etmektedir.

Çeviri kullanımı ilk öğrenme aşamasında öğrenmeyi kolaylaştırıcı bir bilişsel stratejiyken, ilerleyen öğrenme aşamalarında terkedilmesi gereken üst-bilişsel bir durum halini almaktadır ve çeviriye iki boyutlu bir anlam yüklemektedir. Böylece, öğrenme aşamalarıyla bağlantılı şekilde çeviriye, hem uygularken strateji hem de kaçınırken strateji denilebilir. Söz konusu durumun gereğince, yabancı dil öğrencilerinin ilerleyen dil öğrenme aşamasında kullanmaları beklenen üst-bilişsel stratejilerini sürekli geliştirmeleri hem kendi akademik gelişimleri açısından hem de öğretmenin ders planlamasına yön verebilmesi açısından önemlidir. Bu durum da öğrenci algı ve strateji kullanımının tespiti ve akabinde tasarlanan güçlü bir izlenimle mümkündür.

## Kaynakça

- Aktekin, N. Ç. & Gliniecki, A. U. (2015). ELT students' beliefs about and strategy use of translation. *International Online Journal of Education and Teaching*, 2(1). 12-24. <http://iojet.org/index.php/IOJET/article/view/73/102>
- Can, A. (2016). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Deniz, Z. K. (2007) The Adaptation of Psychological Scales, *Journal of Faculty of Educational Sciences*, vol: 40, no: 1, 1-16, Ankara University. [https://www.researchgate.net/publication/284460462\\_The\\_Adaptation\\_of\\_Psychological\\_Scales](https://www.researchgate.net/publication/284460462_The_Adaptation_of_Psychological_Scales)
- Divarcioğlu, D. & Özçelik N. (2019) Fransız Dili Eğitimi Öğrencilerinin Öğrenme Stratejisi Olarak Çeviriye Kullanma Eğilimleri, *International Journal of Language Academy*, 7/3 p. 80/103
- Kutu, H. & Sözbilir, M. (2011). Öğretim materyalleri motivasyon anketinin Türkçeye uyarlanması: Güvenirlilik ve geçerlik çalışması. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 5(1), 292-312.
- Liao, P. (2002). Taiwanese College Students' Beliefs About Translation And Their Use Of Translation As A Strategy To Learn English. Dissertation, The University of Texas, Austin.
- O'Malley, J.M. & A.U. Chamot. (1990). *Learning strategies in Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Oxford, R. L. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know*. New York: Newbury House.
- Özçelik N. & Divarcioğlu, D. (2019) Fransızca Öğretmen Adaylarının Yabancı Dil Ediniminde Çeviriye Bakış Açıları, *International Journal of Language Academy*, 7/4 p. 374/390
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 394-422
- Putrawan, G. E. & Mustika, I & Riadi, B. (2019). A Study on EFL Learners' Belief about Translation as a Learning Strategy in Indonesia. *Kerwan – International Journal of Afro-Asiatic Studies* 23. 235-249. 10.13135/1825-263X/3318.
- Putrawan, G. E. (2018). *Translation as a Learning Strategy by EFL Learners in a Public University in Indonesia*. Paper presented at The 1st International Conference on English Language Teaching and Learning (1st ICON-ELTL 2018)
- Ying, B. T., Hoon, A. L. Halim, H. A. and Majtanova, M. (2018) "Students' beliefs on translation strategy in learning German language." *GEMA Online Journal of Language Studies* 18/1: 69–86